

TRADICIJA IN TRAJNOST – PROGRAM “EKOLOŠKE CIVILIZACIJE” V
SODOBNEM KITAJSKEM POLITIČNEM KONTEKSTU*Helena MOTOH*Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče, Garibaldijska 1, 6000 Koper, Slovenija
e-mail: helena.motoh@zrs.upr.si

IZVLEČEK

Članek se ukvarja z analizo premikov v ideološkem diskurzu visoke politične strukture LR Kitajske in s spremembami, ki so zaznamovale odnos politike do ekoloških vprašanj v zadnjem desetletju – vse od prvih načelnih omemb ekološke problematike proti koncu predsedstva Jiang-Zhu pa do formiranja splošnega konceptualnega okvira ekološke politike, ki ga predstavlja doktrina »ekološke civilizacije«. Po pregledu doktrinarnih preobratov se članek posveti analizi ideoloških referenc in implikacij nove doktrine ekološke civilizacije in poskuša pokazati, da je raba novega pojmovnega okvira vpeta v dve različni referenčni polji: eko-socialistično in tradicionalistično.

Ključne besede: Ljudska republika Kitajska, ekologija, harmonična družba, ekološka civilizacija, Pan Yue

TRADIZIONE E SOSTENIBILITÀ - IL PROGRAMMA DELLA “CIVILTÀ
ECOLOGICA” NEL CONTESTO POLITICO CINESE MODERNO

SINTESI

L'articolo analizza gli spostamenti nel contesto ideologico dell'alta struttura politica della RP Cinese e i cambiamenti che nell'ultimo decennio hanno segnato il rapporto della politica con i problemi ambientali - dai primi accenni formali della problematica avvenuti alla fine della presidenza di Jiang-Zhu fino alla creazione della cornice concettuale generale della politica ecologica, rappresentata dalla dottrina della “civiltà ecologica”. Dopo la revisione delle svolte dottrinali l'articolo passa all'analisi delle referenze ideologiche e le implicazioni della nuova dottrina della civiltà ecologica, provando così a dimostrare che l'uso della nuova cornice concettuale viene inserita in due aree referenziali: l'eco-socialista e la tradizionalista.

Parole chiave: Repubblica Popolare Cinese, ecologia, società armoniosa, civiltà ecologica, Pan Yue

Sodobna Kitajska se spreminja z nesluteno naglico, tako na ravni uradne partijske politike kot na ravni kitajskega vsakdana, družbene, politične in ekonomske realnosti. Prav na ravni uradne državne politike je skozi balast podedovanih fraz Maove in Dengove ideologije, ki ostajajo nepogrešljiv element dikcije partijskega vrha, včasih težko razločiti, kako in v katero smer se odvijajo te hitre spremembe. Tudi besede, ki jih je lanskega novembra, le dobrega pol stoletja po zloglasni Mao Zedongovi kampanji “iztrebimo vrabce” (打麻雀运动)¹, z govorniškega odra v Veliki dvorani ljudstva na množico odposlancev naslovil odhajajoči kitajski predsednik Hu Jintao, pričajo o tej povsem novi in drugačni Kitajski. Osma od dvanajstih točk njegovega »poročila«² je bila v celoti posvečena tematiki, ki ji pretekla poročila partijskih sekretarjev niso posvečala več kot le bežne omembe: »intenzivnim prizadevanjem za izgradnjo ekološke civilizacije« (大力推进生态文明建设) (Hu, 2012). Tematika, ki jo je v nadaljevanju še podrobneje razdelal, sodi v okvir novih usmeritev zadnjega desetletja, obdobja predsedovanja Hu Jintaolja in Wen Jiabaoja³, ki je poskušalo s svojo usmeritvijo odgovoriti na problematiko, ki jo je povzročila politika predhodnega predsedniškega obdobja, časa vladavine Jiang Zemina in Zhu Rongjija. Pospeseni razvoj in nagla gospodarska rast v času predsedovanja dvojice »Jiang-Zhu« je namreč za seboj pustila številne pereče probleme, s katerimi se spopada Kitajska še danes: naraščajoča socialna razslojenost prebivalstva in povečevanje prepada med urbanim in ruralnim okoljem, vzhodnimi in zahodnimi regijami; korupcija in druge škodljive posledice neregulirane vpeljave liberalnih ekonomskih modelov; razgradnja institucij socialne države, javnega šolstva, zdravstva, pokojninskega varstva itd. ter nenazadnje vse bolj pereči ekološki problemi, vprašanja naravnih virov, ogroženosti naravnega okolja in biodiverzitete ter naraščajoče onesnaženosti življenjskega okolja.

V pričujočem članku skozi analizo premikov v ideološkem diskurzu partijskega vrha sledim spremembam v odnosu kitajske visoke politike do ekoloških vprašanj v zadnjem desetletju – vse od prvih načelnih omemb ekološke problematike proti koncu predsed-

1 Za več informacij o maoistični politiki do naravnega okolja cf. Shapiro, 2001.

2 Poročilo generalnega sekretarja Komunistične partije Kitajske (tj. predsednika države) predstavlja osrednji dogodek velikega srečanja več tisočih odposlancev v Veliki dvorani ljudstva in pomembno priložnost, da trenutni partijski vrh predstavi svoje usmeritve in načrte, po izrečenem pa se običajno presoja oz. napoveduje tudi interpretacija velikih referenčnih točk kitajske politike in njene polpretekle zgodovine v politiki trenutnega vodstva. Poročilo se v standardizirani obliki posveti najprej oceni uspešnosti preteklih petih let (od prejšnjega partijskega kongresa, v tem primeru od l. 2007), nato nadaljuje s poudarjanjem ideoloških temeljev (skozi specifično interpretacijo trenutne partijske usmeritve) in se v jedrnem delu posveti različnim programskim področjem, pri čemer je pomembna tako izbira področij, ki so posebej poudarjena, kot seveda tudi interpretacije problematike, ki jih generalni sekretar poda v vsakem od teh razdelkov. Hujevemu govoru na 18. partijskem kongresu je bila seveda pripisana toliko večja teža, ker se prav s tem kongresom zaključuje desetletje njegovega načelovanja KPK in se začenja vladavina nove garniture partijskih voditeljev na čelu z novim predsednikom države, Xi Jinpingom.

3 Sistem vodenja Kitajske v obdobju po Deng Xiaopingu predvideva dvojno vrhovno oblast, najpomembnejši figuri oblasti sta predsednik države, ki je hkrati generalni sekretar Komunistične partije Kitajske, in predsednik vlade. Ker se mandata obeh približno prekrivata, mogoča pa je ena ponovitev mandata, sta se v zadnjih dveh desetletjih zamenjali dve »predsedstvi«. Čas vladanja Jiang Zemina kot predsednika in Zhu Rongjija kot premijera je tako skrajšano poimenovan kot obdobje Jiang-Zhu, čas vladanja Hu Jintaolja kot predsednika in Wen Jiabaoja kot premijera pa kot obdobje Hu-Wen.

stva Jiang-Zhu pa do formiranja splošnega konceptualnega okvira ekološke politike, ki ga predstavlja doktrina »ekološke civilizacije«. V drugem delu članka se nato posvetim analizi ideoloških temeljev in implikacij te nove doktrine in z analizo uradnih formulacij te tematike pri protagonistih sodobne kitajske okoljske politike poskušam pokazati, da je raba tega novega koncepta vpeta v dve povsem različni referenčni polji: v kontekst ekološkega socializma oz. eko-marxizma ter v kontekst gibanja za tradicionalizacijo znotraj uradne kitajske politične doktrine.

OD »ZMERNEGA BLAGOSTANJA« DO »HARMONIČNE DRUŽBE«

Ekološka vprašanja se v uradni doktrini zadnjih desetletij umeščajo v zapleteni ideološki okvir, ki ga v uradnih deklaracijah in kampanjah snuje vsakokratni partijski vrh, tj. predsedstvo in stalni odbor centralnega komiteja partije. Da bi lahko razumeli reference na okoljsko tematiko, jih je treba zato predhodno umestiti v kontekst, iz katerega izražajo. V prvem obdobju po Deng Xiaopingovi smrti sta kitajski ideološki prostor tako zaznamovali predvsem doktrina »zmernega blagostanja« in pa uradna usmeritev Jiang Zeminove vladavine, doktrina t. i. »treh reprezentacij« (Gries in Rosen, 2004, 174). Naslednja ekipa partijskih voditeljev, zbrana okrog Hu Jintaaja in Wen Jiabaoja, se je pri svojem videnju kitajske prihodnosti sklicevala na Hu Jintaovo doktrino »znanstvenega napredka« in na družbeno vizijo, ki sta jo Hu in Wen poimenovala doktrina »harmonične družbe«.

Prva izmed naštetih doktrin, t. i. »zmerno blagostanje« (*xiaokang* 小康) vzpostavlja kontinuiteto med Dengovim obdobjem in vsemi kasnejšimi menjavami oblasti, kot referenčno točko jo uporabljata tako predsedstvo Jiang-Zhu kot predsedstvo Hu-Wen in težko si je zamisliti, da bi se nova vladajoča dvojica (Xi Jinping in Li Keqiang) v prihodnjih letih kaj dosti oddaljila od vizije Kitajske kot države, kjer se krepi in bogati srednji, potrošniški sloj prebivalstva. Sama ideja je hkrati pomembna tudi zato, ker – formulirana že v dengovskem obdobju – kot prvi uradni slogan, oblikovan na podlagi klasičnih referenc, predstavlja prelom z maoističnim prezirom do tradicije in napoved uradnega ideološkega obrata h klasičnim idejam, kakršnemu smo priče v zadnjem desetletju.

Izraz je v sodobnem kontekstu prvi uporabil že Deng Xiaoping ob srečanju z japonskim premierjem Masayoshijem Ohiro decembra 1979 (Renmin wang, 2012) kjer je vizijo »zmernega blagostanja« predstavil kot kitajsko vizijo ekonomskega napredka. Deng si je pojem verjetno izposodil v delih reformista⁴ Kang Youweija z začetka stoletja (Bell, 2010, 23–24), ta pa je, sicer v reformistični predelavi uporabil referenco na enega od ključnih kanoničnih klasikov, *Knjigo obredov* (Li ji 礼记). Za razliko od Kanga, ki fazo »zmernega blagostanja« razume kot prehod med kaotičnim stanjem in ponovno vzpostavitvijo t. i. Velike enotnosti (*da tong* 大同), *Knjiga obredov* faze razvoja človeške družbe niza v obratnem vrstnem redu – zato je do obdobja »zmernega

4 Za natančnejšo analizo problematike reform in vprašanja modernizacije v zgodnjem 20. stoletju glej tudi: Rošker, 2013, 85–91.

blagostanja« tudi precej bolj kritično nastrojena. V *Li ji* se formulacija pojavi na začetku devetega poglavja *Rabe obredov* (礼运). »Zmerno blagostanje« je na tem mestu uporabljeno kot izraz za stanje družbe po tem, ko je bila prvotna Velika enotnost, zlata doba družbe, že izgubljena. V drugem razdelku istega poglavja tako srečamo diagnozo tega drugega obdobja, kjer je prvotna enost izgubljena, kot regulativni princip pa jo nadomestijo konfucijanske vrline:

今大道既隐，天下为家，各亲其亲，各子其子，货力为己，大人世及以为礼。城郭沟池以为固，礼义以为纪；以正君臣，以笃父子，以睦兄弟，以和夫妇，以设制度，以立田里，以贤勇知，以功为己。故谋用是作，而兵由此起。（...）是谓小康。（*Li ji*, »*Li yun*«, 2）

*Ko je bila Velika pot tako opuščena in zakrita, je kraljestvo postalo družinska stvar, vsakdo je dajal prednost svojim sorodnikom, svojim sinovom, kopičil imetje in moč za sebe samega, veliki možje so menili, da je prav, da se oblast nad svetom deduje. Prizadevali so si utrditi obzidja mest in predmestij in okrečiti obrambne jarke in nasipe, sklicevali so se na obrednost in pravičnost, ko so hoteli vzpostaviti pravilen odnos med vladarjem in podložnikom, pristnost med očetom in sinom, naklonjenost med brati, skladnost med možem in ženo; ko so hoteli urediti državo, razdeliti polja, slaviti hrabre in modre, in pridobiti zasluge zase. Ker so vsi počnejo tako, so izbruhnile vojne. (...) to obdobje imenujemo »zmerno blagostanje«.*⁵

Ob precej kritični interpretaciji, ki jo temu izrazu nameni klasični vir, je težko verjeti, da je Deng izbral ta izraz za poimenovanje veličastne vizije, h kateri naj stremi četvorna kitajska modernizacija⁶, ter da se je nadalje ta izraz zakoreninil v uradnem partijskem diskurzu za vsa naslednja desetletja. Nenavadno izbiro, ki jo gre verjetno pripisati Dengovi siceršnji antidogmatičnosti in skepsi do velikih idealov, bi lahko brali kot odločitev, da je treba stremeti za blagostanjem, tudi če le-to ne bo etično ali ideološko povsem neoporečno in enako hitro dosegljivo za vse prebivalstvo.⁷ Tovrstni strategiji kitajskih gospodarskih reform je sledilo tudi prvo obdobje po Dengovem sestopu z oblasti in ob zaključku svojega predsedstva. Na 16. partijskem kongresu je tako Dengov naslednik Jiang Zemin ponosno ugotovil, da sta bila:

经过全党和全国各族人民的共同努力，我们胜利实现了现代化建设“三步走”战略的第一步、第二步目标，人民生活总体上达到小康水平。（Jiang, 2002）

5 Li Ji, Li yun, 2. <http://ctext.org/liji/li-yun/ens>. Vsi prevodi iz kitajščine: H. M.

6 Program »štirih modernizacij« (*si ge xiandaihua* 四个现代化), s katerim je Deng konec sedemdesetih let nadaljeval Zhou Enlaijevo iniciativo, je obsegal reforme na področjih kmetijstva, industrije, obrambe in znanosti s tehnologijo.

7 Dengu običajno pripisujejo tudi izrek »naj nekateri obogatijo prej«. Čeprav je težko pokazati, kje naj bi ga bil v tej obliki izrekel, vendarle predstavlja dober namig na brezpogojno zaupane v »trickle-down« efekt (cf. O'Leary, 1998, 89–90, 134), ki je bilo značilno tako za Dengove reforme kot za obdobje vladanja Jiang Zemina in Zhu Rongjija.

Desetmetrski bronasti kip Konfucija, ki je januarja 2011 brez komentarja zrasel pred Nacionalnim muzejem na Trgu nebesnega miru, je ponazarjal uradno rehabilitacijo konfucijanske misli. Slabe štiri mesece kasneje je bil – čez noč in prav tako brez pojasnila – umaknjen (foto: Remko Tanis).

... zahvaljujoč skupnim prizadevanjem celotne partije in ljudi iz vseh etničnih skupin dosežena prva dva mejnika trifazne strategije kitajske modernizacije⁸ in da je večina ljudi dosegla zmerno blagostanje.«

Naslednja generacija partijskih voditeljev ni delila Jiangovega optimističnega mnenja, da naj bi bil ta cilj druge faze kitajske modernizacije že dosežen. Hu Jintao je tako pet let kasneje v poročilu 17. partijskem kongresu po koncu svojega prvega mandata doseganje družbe zmernega blagostanja postavil v srednjeročno prihodnost, natančneje v leto 2020 (Hu, 2007). Tej prognozi je Hu, kljub nekaterim previdnim zadržkom zaradi težavne globalne situacije, ostal zvest tudi v svojem zaključnem predsedniškem poročilu na 18. kongresu lansko leto (Hu, 2012). Vizija družbe zmernega blagostanja je seveda od časa, ko je o njej govoril Deng, postala že precej bolj problematičen in večplasten pojem. Že ob izteku

8 Tri faze (三步走) kitajske modernizacije so bile po Dengovem programu načrtane kot: 1) obdobje 1981–1990, ko naj bi se BDP podvojil in naj bi bile zadovoljene osnovne eksistenčne potrebe prebivalstva, 2) obdobje 1991–2000, ko naj bi se BDP še nekrat podvojil in naj bi kitajsko prebivalstvo doseglo raven »zmernega blagostanja«, 3) obdobje po letu 2000, ko naj bi BDP *per capita* dosegel raven, ki jo ima v razvitih državah ter bi prebivalstvo doseglo udoben življenjski standard. (cf. Baidu baike, 2012).

predsedstva Jiang-Zhu je postopoma postajalo jasno, da zgolj prizadevanja za dvojno podvojitev BDP ne zadoščajo, da bi bogastvo nove elite in višjega srednjega sloja zares »pricurjalo« tudi do revnih mestnih delavcev, migrantov, podeželskega prebivalstva in nasploh do zahodnega dela Kitajske. Poleg tega je stremenje po nagli rasti bruto proizvoda pustilo za sabo resne ekološke posledice, vse to pa je predstavljalo težavno popotnico novemu predsedstvu, ki je Jianga in Zhujia zamenjalo pred desetimi leti. Novi predsednik Hu Jintao je zato ob prevzemu oblasti spremenil poudarke v veljavni državni ideologiji »socializma s kitajskimi značilnostmi« (*zhongguo tese shehuizhuyi* 中国特色社会主义) in se pričel sklicevati na koncept znanstvenega razvoja (*kexue fazhan guan* 科学发展观). Novi ideološki okvir, ki ga zelo pomenljivo začne predstavljati javnosti ob obisku spominskih krajev revolucije v provinci Jiangxi septembra 2003 in nato na spominskih slovesnostih ob 110. obletnici Maotovega rojstva (Fewsmith, 2004, 1) Hujevo politiko (vsaj navidez) ponovno približa maoističnemu pogledu na družbeno in socialno enakost. V štiri temeljna načela (四项基本原则), ki jih kot bistvene elemente koncepta znanstvenega razvoja povzame na 17. kongresu KPK oktobra 2007 (Hu, 2007), pa se pritihočajo že tudi novi, povsem nemaioistični elementi, med katerimi nas bo zlasti zanimal zagovor trajnostnega razvoja in skrbne okoljske politike. Prvi princip zapoveduje, da mora biti razvoj prioriteta v partijskih ukrepih (必须坚持把发展作为党执政兴国的第一要务), drugi princip postavlja v ospredje ljudi (必须坚持以人为本) in njihovo blagostanje, tretji in četrti princip pa že vključujeta tudi razmerje med družbo in okoljem z vidika razvojnih strategij. Tretji princip tako zahteva prizadevanje za celostnim, uravnoveženim in trajnostnim razvojem (必须坚持全面协调可持续发展), četrti pa vsestranski pristop (必须坚持统筹兼顾) k problematiki. V okviru tretjega principa za uresničevanje koncepta znanstvenega razvoja Hu tudi natančneje pojasni, kako je nova razvojna strategija povezana z okoljsko problematiko:

坚持生产发展、生活富裕、生态良好的文明发展道路，建设资源节约型、环境友好型社会，实现速度和结构质量效益相统一、经济发展与人口资源环境相协调，使人民在良好生态环境中生产生活，实现经济社会永续发展。(Hu, 2007)

Slediti moramo civilizacijski razvojni poti, ki je razvojno naravnana, zagotavlja kvaliteto življenja in je dobra za okolje; izoblikovati moramo družbo, ki sledi modelom varčevanja z naravnimi viri in naravi prijaznim modelom; uresničevati integracijo hitrosti [gospodarske rasti] s strukturnimi in kvalitativnimi vidiki ter koristmi in usklajevanje ekonomskega razvoja s populacijo, naravnimi viri in okoljem; da bi tako ljudje lahko proizvajali in živeli v ekološko zdravem okolju in da bi se ekonomija in družba trajnostno razvijali.

Usklajevanje, integracija, harmonizacija in podobne metodološke zahteve so značilne za dikcijo partijskih ideologov zadnjega predsedniškega obdobja. Doktrina harmonične družbe (*hexie shehui* 和谐社会), ki jo v uradno partijsko politiko prav tako vpelje Hu Jintao leta 2005⁹, s svojo klasično referenco odgovarja na Dengovo vizijo »zmernega bla-

9 V Hujevi interpretaciji je harmonična družba tista, ki je »demokratska in zakonita, poštena in pravična, pristna in bratska, vitalna, stabilna in urejena, vzdržuje pa tudi harmonijo med človekom in naravo (民主法

gostanja«. Še več, kolikor je koncept harmonije (和 *he*) v klasičnem razumevanju povezan s pojmom Velike enotnosti (大同 *da tong*), bi lahko v Hujevi izbiri termina videli celo neposreden odgovor na Dengovo in Jiangovo doktrino doseganja zmernega blagostanja. Kot je moč razbrati iz referenčnega odlomka v *Knjigi obredov*, je »zmerno blagostanje« stanje po tem, ko je bila primarna Velika enotnost izgubljena. Harmonija (*he* 和) pa predstavlja ravno komplementarni pojem Veliki enotnosti: ne gre namreč za prvobitno enost, nerazločenost in usklajenost, temveč za uravnoteženost, ki jo je mogoče oz. treba doseči *potem*, ko so se nasprotja predhodno že ločila in že prišla v konflikt. To dvojnost eksplicitno poudarja zgodovinospisni tekst *Pripovedi o državah* (Guo yu 国语):

夫和实生物，同则不继。以他平他谓之和，故能丰长而物归之。若以同裨同，尽乃弃矣 (...) 声一无听，物一无文，味一无果，物一不讲。

(Guo yu, »Zheng yu«, 1)

Harmonija ustvarja stvari. Istovetnost pa ne spodbuja rasti. Uravnavanje ene stvari z drugo se imenuje harmonija, zato stvari uspevajo in se vračajo k izvoru. Dopolnjevati stvar s to isto stvarjo, pa ne pelje nikamor. (...) Enega zvoka ni mogoče poslušati, ena barva še ni vzorec, en okus ne zadovolji želodca, o eni sami stvari ne moremo razpravljati.

Model harmonične družbe torej hoče poudariti ravno vidik harmonizacije oz. usklajevanja nasprotij, ki jih je povzročilo sledenje modelu »zmernega blagostanja«. To usmeritev le še potrjuje specifična dikcija Hujevega zaključnega poročila na 18. partijskem kongresu lansko leto, v katerem so omembe modela »zmernega blagostanja« samo še formalno-protokolarne narave, v vsebinsko pomembnejših delih teksta pa jih nadomeščajo reference na »harmoničen razvoj« (和谐发展), »harmoničen svet« (和谐世界) in »socialistično harmonično družbo« (社会主义和谐社会) (Hu, 2012).

OD HARMONIZACIJE ODNOSOV DO EKOLOŠKE CIVILIZACIJE

Del zasnove koncepta harmonične družbe je bilo sicer tudi načelo o izboljšanju odnosa do narave, oz. kot je to ob prvi omembi doktrine formuliral Hu, vzpostaviti »harmoničnih odnosov med človekom in naravo« (人与自然和谐相处) (Hu, 2005). Doktrina socialistične harmonične civilizacije pa je kljub svoji deklarativni usmeritvi k popravljani in izboljšani odnosa med človekom in naravo vendarle ostajala na ravni zelo ohlapnih dobrohotnih formulacij. Tudi Hujevo poročilo na 17. partijskem kongresu l. 2007 je s področja odnosa do okolja poudarjalo predvsem tematike varčevanja z naravnimi viri in pa zavezo po omejitvi onesnaževanja in ohranitvi okolja. Ekološka orientacija je bila v tem kontekstu omejena na zelo funkcionalistični diskurz saniranja nastale škode in omejevanja prihodnjih potencialnih slabih vplivov gospodarske rasti na naravno okolje. Eden od okoljevarstvenih predlogov tega tipa, ki je za nekaj let prehitel doktrino harmonične družbe, je bil npr. poskus uvajanja t. i. »zelenega BDP«, kalkulacije gospodarske rasti, ki kot enega od faktorjev upo-

治、公平正义、诚信友爱、充满活力、安定有序、人与自然和谐相处...) (Hu, 2005). Za podrobnejšo analizo koncepta harmonične družbe glej: Motoh, 2009a, 2009b in 2009c.

števa tudi okoljske učinke posameznih gospodarskih ukrepov in dogajanj (Lelyveld, 2012).

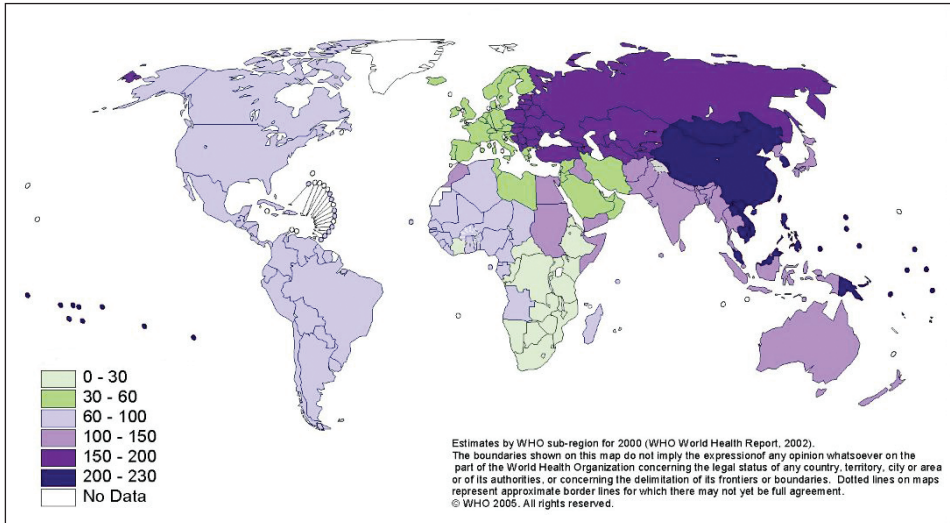
Po koncu prvega petletnega mandata predsedniške dvojice Hu-Wen pa je tudi v kitajski okoljski politiki prišlo do velikih sprememb. Če je partijski vrh v zgodnjem obdobju še ostajal zgolj pri načelnih formulacijah, ki so varstvo okolja interpretirale kot del doktrine harmonične družbe, je v obdobju po 17. partijskem kongresu začel oblikovati konkretnjšo okoljsko politiko. Prvo znamenje sprememb je bilo prestrukturiranje državnega urada za varstvo okolja v samostojno ministrstvo za varstvo okolja (环境保护部) (Sina, 2008), ki je začelo tudi v odnosu do odločitev drugih ministrstev kitajske vlade igrati suvereno in pomembno vlogo. Za ostrejšo pozicijo MVO je po mnenju analitikov (prim. npr. He, 2008) v veliki meri zaslužen eden od namestnikov okoljskega ministra, Pan Yue, o katerem bo več govora v nadaljevanju.

V obdobju po 17. kongresu je predsedstvo poleg ohlapnega koncepta harmonične družbe za področje varstva okolja izoblikovalo še eno doktrino, ki jo je mogoče interpretirati kot ekološki ekvivalent Hujeve doktrine znanstvenega razvoja. Gre namreč za bistveno bolj pragmatično definirano doktrino, ki pa se vendarle sklicuje tako na klasične kitajske reference kot na sodobne struje svetovne socialistične misli. Hu je koncept prvič bežno omenil že v svojem poročilu na 17. kongresu, kjer je kot enega od petih načel, s pomočjo katerih bo mogoče podedovani model zmernega blagostanja udejaniti do leta 2020, navedel okoljevarstveni model »ekološke civilizacije« (*shengtai wenming* 生态文明):

建设生态文明，基本形成节约能源资源和保护生态环境的产业结构、增长方式、消费模式。循环经济形成较大规模，可再生能源比重显著上升。主要污染物排放得到有效控制，生态环境质量明显改善。生态文明观念在全社会牢固树立。(Hu, 2007)

Vzpostaviti je potrebno ekološko civilizacijo, oblikovati osnovno strukturo industrije, paradigmo rasti in način potrošnje, ki bodo varčni pri rabi energije in naravnih virov ter bodo varovali okolje. Oblikovali bomo cirkularno ekonomijo v velikem merilu in bistveno povečali delež rabe obnovljivih virov. Obvladali bomo emisije glavnih onesnaževalcev in s tem pomembno povečali ekološko in okoljsko kakovost. V celotni družbi bomo utrdili zavest ekološke civilizacije.

Program, ki ga Hu med vrsticami omeni v poročilu l. 2007, je v preteklih petih letih iz ene od usmeritev programa harmonične družbe in znanstvenega razvoja postal samostojna usmeritev kitajske uradne politike. Še več, v luči debat o mednarodnih in meddržavnih vidikih ekološke krize, ki so spremljali svetovna srečanja držav na temo podnebnih sprememb od Kopenhagenske konference 2009 do lanskoletnega srečanja v Dohi, je kitajski program harmonične družbe postal tudi simbol okoljske politike te države v mednarodnem kontekstu. Najjasnejšo formulacijo programa ekološke civilizacije, ki se je oblikoval v obdobju zadnjega mandata Huja in Wena, ponuja prav predsednikovo poročilo na zadnjem, 18. kongresu kitajske komunistične partije. Hu je v tem govoru »ekološki civilizaciji« posvetil kar celoten razdelek, kar ponovno kaže na naraščajoči pomen ekoloških tematik na najvišji ravni državne politike.

Statistika smrti zaradi onesnaženega zraka v mestih (vir: WHO).

... 把生态文明建设放在突出地位，融入经济建设、政治建设、文化建设、社会建设各方面和全过程，努力建设美丽中国，实现中华民族永续发展。(Hu, 2012)
... ekološko civilizacijo [je potrebno] razširiti na vsa področja, jo povezati z vsemi vidiki in celotnim procesom izgradnje gospodarstva, politike, kulture in družbe; zgradili bomo lepo državo in udeležili trajnostni razvoj kitajske nacije.

Program ekološke civilizacije torej še zdaleč ni omejen zgolj na ekološke teme, lahko bi celo rekli, da je v diktaciji zadnjega partijskega kongresa z obrobne teme postal paradigma za vsa druga področja modela harmonične družbe, bistveno pa je povezan tudi z vprašanji dobroti, avtonomije in suverenosti kitajske nacije. Nacionalna identiteta Kitajske v zadnjih desetletjih dobiva povsem novo podobo in partijski vrh se v prizadevanjih, da bi državljanom ponudil novo identifikacijsko točko, ki ne bi temeljila na tveganih etničnih definicijah, vse bolj zateka k konstrukciji kulturne kontinuitete velike »kitajske kulture« oz. včasih kar »kitajske civilizacije«. V tej luči je program ekološke civilizacije toliko bolj pomemben, saj novo prepoznano kulturalistično definirano kitajsko nacijo veže na njeno ozemlje, tj. na Kitajsko kot geografsko celoto – s tem pa prav tako kot hipoteza o kulturni koninuiteti nudi utemeljitev in opravičilo za današnjo politično enotnost države. Zanimivo je, da Hu v svojem poročilu začne prav s tem vidikom programa, t. i. »ozemlju države« oz. bolj dobesedno »prostoru državnega ozemlja« (国土空间), nekašnem *Lebensraum* sodobne kitajske nacije. Vidiki, ki jih v zvezi z državnim ozemljem zagovarja, so pričakovano manj sporni kot izbira izraza: vpeljava in izvajanje nadzora nad rabo zemlje, ohranitev kmetijskih zemljišč in področij divje narave; poudari pa celo pomen obalne regije in morja kot novega vidika kitajske moči (Hu, 2012) V naslednjih dveh točkah Hu poudari dva vidika okoljske politike, ki so jih vključevali že predhodni

programi: varčna raba naravnih virov in varovanje okolja. V razdelek o varčni izbiri naravnih virov je sicer diskretno vključenih nekaj programskih točk, ki jih v povzetku politike varčevanja z naravnimi viri morda ne bi pričakovali, vsekakor pa pričajo o tem, kaj vse je z previdno izrabo naravnih virov pravzaprav mišljeno:

加快水利建设，增强城乡防洪抗旱排涝能力。加强防灾减灾体系建设，提高气象、地质、地震灾害防御能力。(Hu, 2012)

Pospesiti moramo izgradnjo jezdov, okrepite urbano in ruralno sposobnost obrambe pred poplavami in sušami. Okrepite moramo sistem preprečevanja in obvladovanja naravnih nesreč in dvigniti raven obrambe pred klimatskim, geološkimi in seizmološkimi katastrofami.

Omenjene napovedi velikih hidroiženirskih projektov, vložene v kontekst nove okoljske politike ekološke civilizacije pričajo o dvojnosti med gospodarskim pragmatizmom, o kakršnem pričajo, in med idejnim okvirom nove okoljske politike, s katerim je poskušalo zadnje predsedstvo prelomiti z maoistično-dengovsko percepcijo naravnega okolja kot zgolj naravnih »virov« (资源) za takšno ali drugačno modernizacijo Kitajske. Hujev program ekološke civilizacije namreč prav v tem vidiku ponuja drugačen pristop kot predhodni partijski ideologi – pragmatične ukrepe poskuša umestiti v širši okvir razumevanja odnosa med naravo in človekom oz. človeško družbo. Nov pristop je dobro razviden iz zadnje od štirih točk programa ekološke civilizacije, t. i. »sistemske izgradnje ekološke civilizacije«. S sistemskim pristopom, kot je moč razbrati iz tega podrazdelka, je mišljena predvsem kombinacija zelo konkretnih sistemskih ukrepov (vpeljava sistema okoljskih standardov, kompenzacij za okoljsko škodo, zakonska zaščita kmetijskih površin, reforma davčnih regulativ) z raziskovalnimi in izobraževalnimi programi, vse to pa naj bi bilo vpeto v širši kontekst družbene naravnosti k zmerni potrošnji in okoljski zavesti. Hu celotni program v zaključku poimenuje kot »novo obdobje socialistične ekološke civilizacije« (社会主义生态文明新时代) (Hu, 2012).

OD EKOLOŠKEGA MARKSIZMA H KITAJSKIM KLASIKOM

Vladna poročila oz. programe, kot je ta, ki ga navajam, je seveda treba brati *cum grano salis*, od velikih besed naslovljenih na večtisočero publiko poslušnih partijskih delegatov do dejanske implementacije navedenih ukrepov žal pelje dolga in kompleksna pot, ki jo, ne glede na uradno doktrino, sekajo številni partikularni interesi velikih lobi-jev in korporacij. Vendarle pa je mogoče tudi iz dikcije tega žanra mogoče razbrati zelo pomembne informacije o kitajski okoljski politiki in njenih novih usmeritvah – bistven je le način, kako te informacije razbiramo. V primeru Hujevega »poročila«, pravzaprav »programa«, največ lahko pridobimo ravno tako, da ga beremo vzporedno s programi njegovih predhodnikov, predvsem predhodnega kitajskega predsedstva. Šele tako se namreč izrišejo bistvene poteze nove okoljske politike in na rej podlagi je mogoče preso-ovati, kakšnim smernicam bo sledilo predsedovanje novega predsednika, Xi Jinpinga. Po tem,

primerjalnem kriteriju predstavlja program »socialistične ekološke civilizacije« ideološki prelom v dveh pogledih. Prva referenca, ki program ločuje od gospodarskemu razvoju v celoti podvržene okoljske politike predhodnih usmeritev, je njegova družbena komponenta, druga manj očitna sprememba pa je prehod k bistveno bolj tradicionalni percepciji odnosa med naravo in človekom, na kateri program temelji.

Prvi element, zaradi katerega Hu v povzetku program tudi imenuje *socialistična ekološka civilizacija*, je vpetost okoljevarstvenih idej v širši družbeni kontekst. Orientacija od strogo ekonomske logike gospodarske rasti k širšim vprašanjem družbenih razmerij je bila, kot sem že omenila, tudi sicer značilna za zadnje predsedniško obdobje in za program harmonične družbe, po katerem naj bi se ravnalo to desetletje. Na področju ekologije ta obrat pomeni, da so okoljska vprašanja varstva virov, zmanjševanja onesnaženja, sanacije okoljske škode ipd. vpeta v družbeni kontekst naraščajoče socialne neenakosti, odmirajoče socialne države, problematike notranjih migracij in sorodnih tematik. Poglavitni protagonist nove okoljske politike tega tipa je namestnik ministra za varstvo okolja, sicer pa bivši novinar Pan Yue (潘岳), ki v okviru uradne okoljske politike predstavlja najradikalnejšo strujo in v okviru ministrstva za varstvo okolja tisti element, ki okoljsko problematiko zastopa tudi v nasprotju z interesi drugih ministrstev. Pan ekološko problematiko sodoben Kitajske vidi kot neizogiben produkt kapitalistične ekonomije¹⁰ in kitajske vpeljave »industrijske civilizacije« (*gongye wenming* 工业文明) po vzoru Evrope in Amerike (Pan, 2006). Panova argumentacija v kitajskem prostoru ni osamljen primer, vzpostavlja pa tudi dialog s sorodnimi idejnimi zasnutki po svetu. Poskusov, da bi eno razmerje izkoriščanja vzročno ali kontekstualno povezali z drugim, je bilo v zadnjih desetletjih na svetovnem teoretskem prizorišču več. Tovrstno interpretativno logiko lahko na primer prepoznamo v teoretskih paradigmah ekofeminizma, ki »v svojem bistvu temelji na postavki, da je tisto, kar vodi do zatiranja žensk in do izkoriščanja narave, eno in isto: patriarhalni sistem, dualistično mišljenje, sistem prevlade, globalni kapitalizem.« (Furlan Štante, 2012, 106)¹¹. Tovrstno logiko pa uveljavlja tudi ekološki marksizem, ki standardnim branjem Marxa dodaja okoljske implikacije. Panovo razmišljanje o vlogi kapitalistične ekonomske logike v razmerjih izkoriščanja med človekom in naravo se v veliki meri spogleduje prav s to drugo tradicijo. Kot poudarja Wang (2012) v svoji analizi ekološkega marksizma na Kitajskem, so teoretski krogi sodobne Kitajske v zadnjih desetletjih intenzivno sprejemali ideje ekološke interpretacije marksizma, pri čemer so bile zanimanja deležne različne struje znotraj tega gibanja.¹² Ideje gibanja ekosocializma, ki se razvije na tej teoretski podlagi, v konkretnih kontekstih pa se odraža kot povezovanje ekoloških in socialističnih političnih idej in opcij, v *Manifestu ekosocializma* (2001)

10 Poglavitni vzrok [za okoljsko krizo] je kapitalistični sistem. Okoljska kriza je postala nov način premeščanja ekonomske krize. (资本主义制度是造成全球环境生态危机的根本原因。生态危机成为转移经济危机的新手段。) (Pan, 2006)

11 Za podrobnejšo analizo odnosov distribucije moči in hierarhije spolov v drugih kontekstih cf. Furlan Štante, »Institutionalised Christianity and the Question of Gender Hierarchy«, str. 234-235.

12 Wang navaja npr. 1) teorijo ekološke krize Williama Leissa in Bena Aggerja, O'Connorjevo teorijo dveh protislovij kapitalizma, Kovelovo teorijo ekološke socialistične revolucije in konstrukcije in Fosterjeve in Burkettove poglede na Marxovo ekologijo (Wang, 2012).

predstavita Joel Kovel and Michael Lowy. Avtorja eksplicitno povežeta ekosocializem s socializmom »prvega odbobja«:

Ekosocializem ohranja emancipatorne cilje socializma prvega obdobja, pri čemer zavrača tako omejene reformistične namere socialne demokracije kot produktivistične strukture birokratske inačice socializma. Namesto tega vztraja pri ponovni določitvi poti in cilja socialistične produkcije v ekološkem okviru. (Kovel in Lowy, 2001)

Način, na katerega katerim naj bodo ti cilji doseženi, poudarjata avtorja, ne temelji na omejevanju in represiji, ampak, podobno kot si smelo zastavlja Hujev program ekološke civilizacije, na preobrazbi vzorcev potrošnje:

Pri tem je še posebej spoštljiv do »meja rasti«, ki so nujno potrebne za trajnost družbe. Teh omejitev pa ne uveljavlja s pomanjkanjem, trpljenjem in represijo. Namesto tega si postavlja za cilj preobrazbo potreb, globok preobrat v smeri od kvantitativne h kvalitativni dimenziji. (Kovel in Lowy, 2001)

Pan, ki v svojih stališčih dobro razodeva tudi uradno ideološko stališče kitajskega partijskega vrha zadnje generacije, je ekološki interpretaciji marksizma sicer naklonjen, je pa delno skeptičen do ekosocialističnega gibanja. Dimenzija, s katero poskuša dopolniti ekosocialistične teze, je stališče, ki bi mu lahko rekli postkolonialno. V intervjuju za spletno revijo *China Dialogue* pojasni, da je Kitajska ob prevzemu kapitalističnega modela neizogibno prevzela tudi način reševanja težav, ki je v obdobju globalizacije značilen za kapitalistične države, t. i. »okoljski kolonializem«:

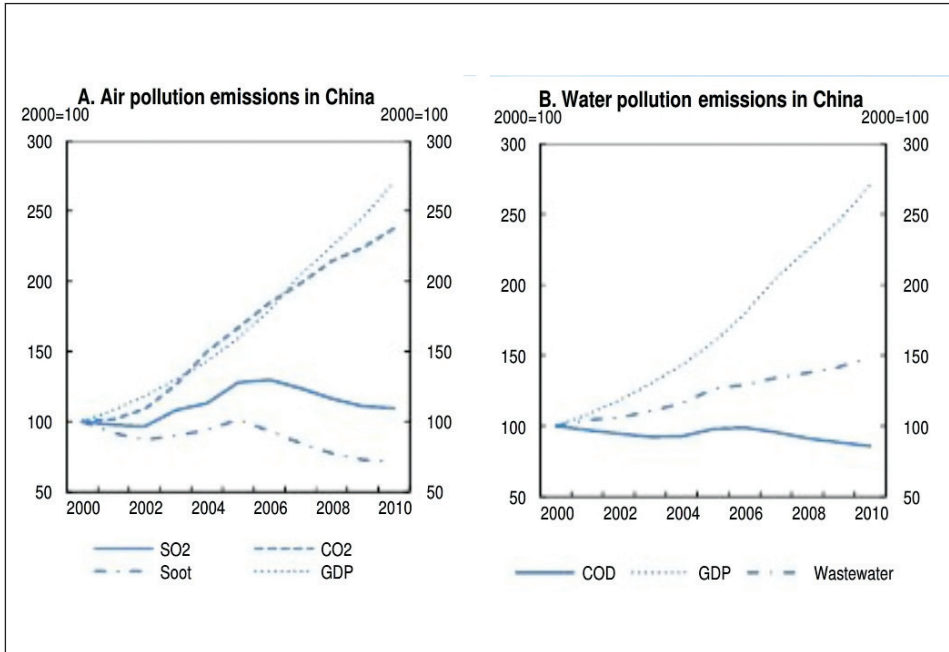
在国际上，随着全球化时代的到来，发达国家通过产业转移对发展中国家实行生态殖民主义；在国内，东部的污染转移到西部；城市的污染转移到农村；富裕人群消费、贫困人群来承受生产的污染。

V mednarodnem merilu so razvite države po vzponu globalizacije svojo industrijo premestile v države v razvoju, s čimer so izvajale okoljski kolonializem; Kitajska je onesnaženje iz vzhoda preselila na zahod, iz mest na podeželje; bogati trošijo, revni pa trpijo zaradi onesnaženja. (Pan, 2006)

Iz navedenega lahko razberemo, kakšne socio-politične implikacije sledijo iz ohlapne uradne doktrine o ekološki civilizaciji – gre torej za interpretacijo te tematike v duhu ekološkega marksizma, od katerega pa se razlikuje predvsem po postkolonialnih poudarkih. Kot jasno poudari Pan Yue, je tako preseganje kolonializma projekt, ki se mora odvijati na dveh ravneh:

中国作为社会主义国家，对外要团结发展中国家反抗导致环境不公平的国际经济秩序；对内要建立起防止不平衡发展导致生态危机的一系列制度。

Kot socialistična država se mora Kitajska navzven povezati z drugimi državami v razvoju v boju proti mednarodnemu ekonomskemu sistemu, ki povzroča okoljsko neena-

Diagrama, ki ponazarjata, kako različni faktorji onesnaženosti zraka (A) in vodnih virov (B) na Kitajskem rastejo počasneje kot BDP. (vir: <http://conversableeconomist.blogspot.com/2013/05/china-and-environmental-kuznets-curve.html>)

kopravnost, navznoter pa mora vzpostaviti sistem, ki naj prepreči, da bi neuravnotežen razvoj povzročal okoljske nevarnosti. (Pan, 2006)

Navznoter torej projekt ekološke civilizacije vodi k blaženju oz. odpravi notranjega ekološkega kolonializma med vzhodom in zahodom ter med urbanimi in ruralnimi deli Kitajske. Navzven pa se kaže kot Kitajsko zastopanje postkolonialnih stališč v mednarodni ekološki politiki – usmeritev, ki je bila očitna na seriji mednarodnih podnebnih konferenc, kjer je Kitajska zagovarjala historični pogled na problem emisij toplogrednih plinov kot na dediščino pretekle industrializacije razvitih držav, ki je ne bi bilo pravično prevaliti na ramena današnjih držav v razvoju.

Poleg družbene komponente, ki značilno definira projekt ekološke civilizacije, pa je drugi element, ki ga zaznamuje s specifično »kitajskimi karakteristikami«, nenehno sklicevanje protagonistov na starodavno kitajsko misel o razmerju med človekom in naravo. Projekt socialistične ekološke civilizacije naj bi tako vzpostavljal kontinuiteto med klasičnimi pojmovanji harmonije kot temeljnega principa in sodobno ekološko politiko partijskega vrha. Modus te argumentacije je značilen za celoten kontekst doktrine harmonične družbe, ki jo je promoviralo predsedstvo Hu-Wen, ideja o koninuiteti vsebinskih parametrov kitajske kulture pa je prav tako značilna za novo kitajsko identitetno politiko

zadnjega desetletja.¹³ Pan Yue kot protagonist modela ekološke civilizacije, v to povezavo ne dvomi. Za razliko od zahodnega industrializma, ki naj bi ga zaznamovali »usmerjenost k dobičku in antropocentrizem«, po Panovem mnenju že sama kontinuiteta kitajske države priča, da je temeljila na ekoloških idealih:

中华民族是有特殊性的，其最大特殊性在于它是全世界惟一以国家形态传承，而又同根、同文、同种延续几千年的民族。为什么中华民族能够独自延续生存到今天？因为其文化理念蕴含着深刻的生态智慧，其伦理与制度充满着这种深刻的生态智慧，其生活方式实践着这种深刻的生态智慧，其历史传统延续着这种深刻的生态智慧。

Kitajska je specifična, najbolj po tem, da je tisočletja dolgo ohranjala nacijo, ki so jo združevale korenine, kultura in rod. Kako je lahko Kitajska edina vztrajala tako dolgo? Ker so njeni kulturni koncepti vsebovali takšno ekološko modrost, ker sta tako njena etika kot politični sistem polni takšne ekološke modrosti, udejanja jo tudi kitajski življenjski slog in ohranja jo zgodovinska tradicija. (Pan, 2011)

Ohlapno opredeljeni in povsem anahroni pojmi, kot so »kulturni koncepti«, »etika« in »življenjski slog« so značilni za pristop doktrine harmonične družbe in njen obrat k tradiciji. V prizadevanju po čim večji inkluzivnosti in hkrati nedefiniranosti, ki prikrivata diskontinuitete in zamolčita kritični odnos do tradicije, ki je bil predhodno značilen za partijski diskurz, pojmovanje kitajske tradicije zaobjema vse velike kitajske miselne sisteme – seveda pod (netočno) predpostavko, da so bila njihova stališča glede pravičnega odnosa med človekom in naravo enaka:

中国传统文化的主流是儒释道三家。在它们的共同作用下，中华民族形成了自己独特的文化体系，即中庸、和谐、包容。

Tri osrednje šole tradicionalne kitajske kulture so konfucijanstvo, budizem in daoizem. Pod njihovim skupnim vplivom je kitajska nacija oblikovala samosvoj kulturni sistem, ki temelji na sredini, harmoniji in toleranci. (Pan, 2011)

Skupni temelj teh treh idejnih sistemov in kitajske kulture nasploh Pan prepozna v pojmu »omejitve«, *du* (度), ki naj bi po Panovi interpretaciji pomenil »primernost, zmerenost, omikanost, uravnoteženost in harmonijo« (Pan, 2011). Panova izbira klasične reference je zelo nepričakovana, vendar pa precej posrečena. Sama beseda *du* v klasičnih namreč ne nastopa v tako središčni vlogi kot drugi pojmi, ki jih je doslej v brskanju po tradicionalnih referencah ponovno oživila partijska ideologija. Kljub temu pa nastopa precej pogosto, v tekstih tako konfucijanske kot daoistične tradicije, v literaturi, zgodovinsko in še mnogih drugih virih. Razlog za to pogostost je preprost: *du* v klasični rabi

13 Za podrobnejšo analizo odnosov distribucije moči in hierarhije spolov v drugih kontekstih cf. Furlan Štante, »Institutionalised Christianity and the Question of Gender Hierarchy«, str. 234–235.

največkrat pomeni preprosto »mero« oz. »merjenje«¹⁴, šele sekundarno pa tudi zmernost in omejitve. Prav v tej profanosti pojma, ki naj bi povzel ekološki moment velikih tradicij – čeprav v njih ne nastopa s tem pomenom – pa je mogoče prepoznati največji potencial Panove izbire. Iskanje nove politike odnosa do narave v kombinaciji družbenih vidikov ekologije, kot jih zastopa ekološki marksizem, in pojmovanje klasičnih kitajskih filozofskih šol je morda mogoče prav na ravni tovrstnih konceptov. Zanimivo je namreč – to Pan seveda zamolči – da *du* v klasikah ne pomeni ničesar, kar bi lahko povezali z naravo ali ekologijo. Nasprotno, tiče se predvsem človeškega sveta, njegove umeritve, obvladovanja, samoomejevanja. Skupaj z zakoni, pisavo, denarjem in osnimi razdaljami vozov so merske enote vselej predstavljale tudi pomembno sredstvo za poenotenje nepreglednih prostranstev kitajske države – težava, ki ni nič manjša danes kot je bila v času prvih dinastij. Tudi današnja ekološka vprašanja Kitajske so takšna. Tičejo se vprašanj omejitve in uravnoveženja mer in meril, zahtevajo usklajevanje partikularnih interesov v celoto države in nenazadnje se – bolj kot v naravi – nujno dogajajo na ravni človeškega sveta, politike in gospodarstva in njihovih procesov samoomejevanja in zmernosti.

POVZETEK

Desetletja pospešene gospodarske rasti so na Kitajskem povzročila številne pereče okoljske probleme: izčrpavanje naravnih virov, ogroženost biotske raznovrstnosti ter naraščajoče onesnaženje življenjskega okolja. Predsedujoča dvojica Hu Jintao in Wen Jiabao se je v obdobju svojega vodenja tudi uradno začela posvečati popravljanju negativnih posledic, ki jih je vladavina Jiang Zemina in Zhu Rongjija na ekološkem področju zakrivila v predhodnem obdobju, tj. v času politike hitre rasti.

Članek skozi analizo premikov v ideološkem diskurzu partijskega vrha sledi spremembam v odnosu kitajske visoke politike do ekoloških vprašanj v zadnjem desetletju – vse od prvih načelnih omemb ekološke problematike proti koncu predsedstva Jiang-Zhu pa do formiranja splošnega konceptualnega okvira ekološke politike, ki ga predstavlja doktrina »ekološke civilizacije«. Najpomembnejše prelomnice, ki jih v tem razvoju analizira, so Deng Xiaopingova doktrina »zmernega blagostanja«, doktrina »znanstvenega razvoja« in pa seveda osrednja usmeritev zadnjega predsedstva, tj. doktrina »harmonične družbe«. Iz uradnega formulaičnega diskurza poskuša razbrati dejanske preobrate v politiki kitajskih oblasti do okolja in okoljske problematike in pojasniti, kako iz te tendence smiselno sledijo trenutne smernice okoljske politike, t. i. politika »ekološke civilizacije«. V drugem delu se članek nato posveti analizi ideoloških temeljev in implikacij te nove doktrine in z analizo uradnih formulacij pri protagonistih sodobne kitajske okoljske politike poskuša pokazati, da je raba tega novega koncepta vpeta v dve povsem različni referenčni polji: v kontekst eko-socializma oz. eko-marksizma ter v kontekst gibanja za tradicionalizacijo znotraj uradne kitajske politične doktrine.

14 Wang navaja npr. teorijo ekološke krize Williama Leissa in Bena Aggerja, O'Connorjevo teorijo dveh protislovij kapitalizma, Kovelovo teorijo ekološke socialistične revolucije in konstrukcije in Fosterjeve in Burkettove poglede na Marxovo ekologijo (Wang, 2012).

TRADITION AND SUSTAINABILITY: THE PROGRAMME OF »ECOLOGICAL CIVILISATION« IN CONTEMPORARY CHINESE POLITICAL CONTEXT

Helena MOTOH

University of Primorska, Science and Research Centre, Garibaldijeva 1, 6000 Koper, Slovenia

e-mail: helena.motoh@zrs.upr.si

SUMMARY

Decades of Chinese intense economic growth caused many serious ecological problems: exhaustion of natural resources, endangered biodiversity and worsening pollution of the living environment. The presidency of Hu Jintao and Wen Jiabao officially focused its policies on repairing the negative consequences that had resulted from Jiang Zemin-Zhu Rongji presidency of the previous period and its policy of fast growth.

The paper traces the changes in the Party policy towards ecological issues by analysing the shifts within the ideological discourse of party leadership – beginning with the final period of Jiang-Zhu presidency when ecological topics were first briefly mentioned and ending with the formation of a general conceptual framework of official ecological policy in the form of the doctrine of »ecological civilisation«. The most important steps analysed in this development, are Deng Xiaoping's doctrine of »moderate wealth«, doctrine of »scientific development« and the central orientation of the last presidency period, namely, the doctrine of »harmonious society«. The analysis of the official formulaic discourse attempts to identify actual shifts in the environmental policy of Chinese leadership and to clarify, how these tendencies developed into the current trend in environmental policy, i. e. the doctrine of »ecological civilisation«. The second part of the paper is then focused on the analysis of the ideological basis and implications of this new official doctrine. Analysis of the official formulations by the protagonists of contemporary Chinese environmental policy finally shows how the application of this new concept is linked to two completely different referential frameworks: the context of eco-socialism/eco-marxism and the context of the official Chinese political movement for traditionalisation.

Keywords: People's Republic of China, ecology, harmonious society, ecological civilisation, Pan Yue

LITERATURA

- Baidu baike (2012):** San bu zou. [Http://baike.baidu.com/view/627763.htm](http://baike.baidu.com/view/627763.htm) (13. 12. 2012).
- Bell, D. A. (2010):** China's New Confucianism: Politics and Everyday Life in a Changing Society. Princeton, NJ, Princeton University Press.
- Fewsmith, J. (2004):** Promoting the Scientific Development Concept, China. V: Leadership Monitor, No.11 (2004). [Http://www.hoover.org/publications/china-leadership-monitor/3452](http://www.hoover.org/publications/china-leadership-monitor/3452) (18. 12. 2012).
- Furlan Štante, N. (2011):** Institutionalised Christianity and the Question of Gender Hierarchy. Društvena istraživanja 20 (1), 233–248.
- Furlan Štante, N. (2012):** Biotska soodvisnost: iz perspektive teološkega ekofeminizma. V: Furlan Štante, N. in Škof, L. (ur.): Iluzija ločenosti, Koper, Annales, 105–119.
- Gries, P. H. in Rosen, S. (ur.) (2004):** State and Society in 21st Century China: Crisis, Contention, and Legitimation. New York, Routledge.
- Guo yu (2012):** Chinese Text Project. [Http://ctext.org/guo-yu/zheng-yu/ens](http://ctext.org/guo-yu/zheng-yu/ens) (10. 12. 2012).
- He, G. (2008):** 环保部雏形初具, 然任重道远 Huanbaobu chuxing chu ju, ran ren zhong dao yua. V: Chinadialogue. [Http://www.chinadialogue.net/article/show/single/ch/2407-New-ministry-begins-to-bark-but-still-lacks-bite](http://www.chinadialogue.net/article/show/single/ch/2407-New-ministry-begins-to-bark-but-still-lacks-bite) (13. 12. 2012).
- Hu, J. (2005):** 强调扎实做好工作大力促进社会和谐团结 Qiangdiao zhashi zuohao gongzuo dali cujin shehui hexie tuanjie. Xinhua net. http://news.xinhuanet.com/newscenter/2005-02/19/content_2595497.htm (12. 11. 2012).
- Hu, J. (2007):** 在中国共产党第十七次全国代表大会上的报告 Zai Zhongguo gongchangdang di shiqi ci quan guo daibiao dahui shang de baogao. V: Renmin wang. [Http://cpc.people.com.cn/GB/104019/104099/6429414.html](http://cpc.people.com.cn/GB/104019/104099/6429414.html) (20. 12. 2012).
- Hu, J. (2012):** 在中国共产党第十八次全国代表大会上的报告 Zai Zhongguo gongchangdang di shiba ci quan guo daibiao dahui shang de baogao. V: Xinhua net. [Http://news.xinhuanet.com/18cpcnc/2012-11/17/c_113711665_14.htm](http://news.xinhuanet.com/18cpcnc/2012-11/17/c_113711665_14.htm) (16. 12. 2012).
- Jiang, Z. (2002):** 在中国共产党第十六次全国代表大会上的报告 Zai Zhongguo gongchangdang di shiliuci quan guo daibiao dahui shang de baogao. V: Renmin wang. [Http://cpc.people.com.cn/GB/64162/64168/64569/65444/4429115.html](http://cpc.people.com.cn/GB/64162/64168/64569/65444/4429115.html) (20. 12. 2012).
- Kallio, J. (2011):** Tradition in Chinese Politics. Helsinki, The Finnish Institute of International Affairs.
- Kovel, J. in Lowy, M. (2012):** An Ecosocialist Manifesto. V: IED. [Http://www.iefd.org/manifestos/ecosocialist_manifesto.php](http://www.iefd.org/manifestos/ecosocialist_manifesto.php) (15. 12. 2012).
- Lelyveld, M. (2012):** China's 'Green GDP' Resurfaces. Radio Free Asia. [Http://www.rfa.org/english/energy_watch/greengdp-02132012120520.html](http://www.rfa.org/english/energy_watch/greengdp-02132012120520.html) (30. 12. 2012).
- Li ji (2012):** Chinese Text Project. Li Ji. [Http://ctext.org/liji/li-yun/ens](http://ctext.org/liji/li-yun/ens) (5. 12. 2012).
- Meng Zi (2012):** Chinese Text Project. Meng Zi. <http://ctext.org/mengzi> (7. 12. 2012).
- Motoh, H. (2009a):** Harmonija konfliktov: klasična kitajska kozmologija v sodobnem političnem kontekstu. V: Dialogi (Maribor), 2009, letn. 45, št. 9, 88-104.
- Motoh, H. (2009b):** Hišni pripor in harmonična družba. V: *Poligrafi*, 2009, letn. 14, št. 53/56, 103-125.

- Motoh, H. (2009c):** 'Olympic spirit' : chinese policies and the universality of human rights. V: *Synthesis philosophica*. International ed., 2009, vol. 24, fasc. 1, 141-151.
- Motoh, Helena (2012):** Kontinuiteta kitajske kulture kot konstitutivni mit. V: Rošker, J. S. in Vampelj Suhadolnik, N. (ur.), *Tradicija v objemu modernosti: stoletje kitajskega preporoda*. Ljubljana, Znanstvena založba Filozofske fakultete, 147–161.
- O'Leary, G. (1998):** *Adjusting to Capitalism: Chinese Workers and the State*. Armonk, NY, M. E. Sharpe.
- Pan, Y. (2011):** 中华传统的生态智慧 Zhonghua de chuantong shengtai zhihui. V: Chinadialogue. <http://www.chinadialogue.net/article/show/single/ch/4045-Ecological-wisdom-of-the-ages> (15. 12. 2012).
- Pan, Y. (intervjuvanec), Zhou, Jigang (oseba, ki intervjuva) (2006):** 富裕人群消费、贫困人群来承受生产的污染, Fuyu renqun xiaofei, pinkun renqun lai chengshou shengchan de wuran«. V: Chinadialogue. [Http://www.chinadialogue.net/article/show/single/ch/493--The-rich-consume-and-the-poor-suffer-the-pollution-](http://www.chinadialogue.net/article/show/single/ch/493--The-rich-consume-and-the-poor-suffer-the-pollution-) (18. 12. 2012).
- Renmin wang (2012):** 邓小平提出的“小康社会”是什么含义? Deng Xiaoping tichu de »xiaokang shehui« shi shenme hanyi? [Http://cpc.people.com.cn/GB/64156/64157/4418455.html](http://cpc.people.com.cn/GB/64156/64157/4418455.html) (15. 12. 2012).
- Rošker, Jana S.:** *Cross-Cultural Dialogues in Modernization Theory: The Impact of Western Philosophies upon Modern Confucianism in East Asia*. V: *Dve domovini/Two Homelands*, št. 37 (2013), 85-91
- Shapiro, J. (2001):** *Mao's War against Nature*. Cambridge University Press.
- Sina (2008):** 组建环境保护部加大环境保护力度 Zujian huanjing baohu bu jiada huanjing baohu lidu. Sina. [Http://news.sina.com.cn/c/2008-03-11/152315124637.shtml](http://news.sina.com.cn/c/2008-03-11/152315124637.shtml) (20. 12. 2012).
- Wang, Z. (2012):** *Ecological Marxism in China*. V: *Monthly Review*, zv. 63, št. 09 (feb.). po: <http://monthlyreview.org/2012/02/01/ecological-marxism-in-china> (18. 12. 2012).